

Ангел ШЕРИЛОВ

Национален музей на образованието – Габрово, България

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Angel SHERILOV

National Museum of Education – Gabrovo, Bulgaria

OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM IN STARA ZAGORA

The history of Stara Zagora determines some of the most remarkable features of its identity. Today Stara Zagora is a logical consequence of the intertwining of different historical epochs of the past eight millennia. Every era has created certain tangible and intangible traces, spatial structures and cultural models, source of inspiration and knowledge for today. In recent decades, historical sites and their full expression is recognized as a factor in economic development. A similar idea becomes reasonable storage and modern interpretation of history, an important challenge for the Municipal Development Plan of the Municipality of Stara Zagora.

Prehistory left the Bereket mound, representing the largest prehistoric structure in Bulgaria and the Neolithic dwellings, which are a unique source of information about lifestyle before eight millennia. Material historical sites and various cultural patterns were formed in time. It is the understanding that the legacy goes beyond the framework of legally defined cultural values, that is, objects placed under legal protection. Particularly relevant is the theme of the economic significance of the cultural heritage, seen as a prerequisite for the development of the tourism sector and its associated service functions. Attractiveness of cultural values, combined with planned and built adjacent environment, create a tourist product which is high in quality.

Keywords: history, Stara Zagora, environment, cultural tourism, archaeological monuments.

Историята на община Стара Загора определя някои от най-забележителните черти от идентичността ѝ. Днешната община Стара Загора е закономерно следствие от преплитането на различни исторически епохи от последните осем хилядолетия. Всяка епоха е сътворила определени материални и нематериални следи, пространствени структури и културни модели, източник на вдъхновение и познание за съвременното. През последните десетилетия историческите обекти и тяхната пълноценна изява се припознават като фактор за икономическо развитие. Подобна представа превръща съхраняването и разумната съвременна интерпретация на историята във важно предизвикателство пред Общинския план за развитие на община Стара Загора.

Праисторията е завещала Берекетската селищна могила, представяща най-голямата праисторическа структура в България, и неолитните жилища, които са уникален източник на информация относно начина на живот преди осем хилядолетия. В общината са разкрити и най-старите в Европа рудници за добив на мед, датиращи от V хил. пр. Хр. и разкриващи достиженията на местната праисторическа култура. Античността е свързана със забележителната Августа Траяна, основана от император Траян през II век и посветена на победата над даките, заедно с банския комплекс при минералните извори в днешното село Старозагорски бани и множество крайградски вили. От османската епоха е наследена Ески джамия, издигната върху основите на средновековна църква от IX век, която от своя страна е изградена над тракийско светилище. Джамията днес е трансформирана в музей на религиите. От XIX век и времето на възрождане на българските идентичност и дух е най-старата църква на Стара Загора, храмът „Свети Димитър“, обновен в средата на XX век. Краят на XIX век символизира и трагичния път на българите към възстановяването на нашата държава – опожаряването на Стара Загора. Разрушаването на града създава условията за превръщането му в първия обновен български град, изграден градоустройствено и архитектурно съобразно променените политически условия и търсенето на новия му български, но и европейски облик. Новата Стара Загора следва плана на Либор Байер. Културната инфраструктура на общината обхваща местните музеи, театри, опера, кина, библиотеки, заедно с традиционните и специфични за българския културен живот читалища и църкви. Повечето елементи на културната инфраструктура са съсредоточени в общинския център, като изключение са повсеместно разположените читалища и църкви. Подходът към историята на община Стара Загора се основава на разбирането за миналото като съчетание на трайно и нетрайно във времето. Съобразно Закона за културното наследство, „културното наследство обхваща материалното и нематериалното движимо и недвижимо наследство като съвкупност на културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност“. И двата подхода отразяват разширяващите се смисъл и обхват на културното наследство, надхвърлящи материалните исторически обекти и присъединяващи разнообразните културни модели, формирали се във времето. Необходимо е и разбиране, че наследството излиза извън рамката на нормативно дефинираните културни ценности, тоест обектите, поставени под юридическа защита. Подобен подход осигурява възприемане на наследството в неговата цялост, като съвкупност на всички трайни исторически следи. Те придават специфичните черти от образа на мястото и позволяват то да бъде разграничено от другите – мястото придобива идентичност. Особено актуална е темата за икономическата значимост на културното наследство, разглеждано като предпоставка за развитието на туристическата сфера и прилежащите ѝ обслужващи функции. Привлекателността на културните ценности, в съчетание с адекватно планирана и изградена прилежаща среда, създава туристически продукт с високо качество.

Развитието на необходимите инфраструктури следва да не застрашава културните ценности, а да обезпечава тяхната пълноценна изява и представяне. Област Стара Загора е разположена в Централна Южна България и граничи с областите Сливен, Ямбол, Хасково, Пловдив, Габрово и Велико Търново. Тя обхваща Старозагорското поле, Казанлъшката долина, част от Стара планина и Средна гора. Областта се пресича от магистралите Тракия и Марица и някои важни железопътни линии. Централното географско разположение на областта спомага за развитието на туристически дейности.

В областта археологическите паметници от времето на траките определено не липсват. Тук са се намират изключително много гробници и светилища, напомнящи ни колко добре се е развивала тракийската култура по българските земи. В една от най-малките общини в Старозагорска област, Братя Даскалови, заемаща само 497 434 кв. км от територията на областта, лежи **Момина могила**, под която се намира монументална куполна гробница, открита през януари 2008 г. и за сега единствена на юг от Сърнена средна гора. Гробницата е обявена за паметник на културата с национално значение. Според д-р Милена Тонкова, ръководител на археологическата експедиция, тук е разкрит един от най-важните центрове за развитие на тракийската култура още от V век пр.Хр. Гробницата от Момина могила се счита за първия паметник с характер като казанлъшките гробници, разположена на юг от Сърнена средна гора. Най-ценните експонати са представени в Националния археологически музей. Гробницата се състои от коридор, зазидан още в древността, и от кръгла камера с диаметър 3,20 м. Открити са и следи от богато погребение, но за съжаление гробницата е разграбвана неведнъж от иманяри, което обяснява липсата на повече предмети в нея.

„Долината на тракийските владетели“ се простира на територията на Казанлъшката котловина. Колоритното име е дадено от д-р Георги Китов и отразява изключително високата концентрация и разнообразие на паметници на тракийската култура в долината. Смята се, че на територията ѝ съществуват над 1500 надгробни могили, от които са проучени около 300. Според изследователите, подобно на Долината на царете в Египет, в Казанлъшкото поле са били погребвани тракийски царе и важни представители на тракийската аристокрация.

Най-ранното откритие в „Долината на тракийските владетели“ е изключително важният за науката и обществото тракийски град Севтополис. Това е единственият напълно проучен тракийски град до момента, като проучването му е станало между 1948 и 1954 г. В наши дни се намира на дъното на яз. Копринка. Градът е основан от владетеля Севт III около 320–320 г. пр.н.е., след успешните му борби срещу македонската хегемония. Това е единственият тракийски селищен център от градски тип на територията на България, който е и най-добре проученият селищен център, даващ изключително ценна информация за науката относно тракийското градоустройство. Установено е, че той е бил изграден по т.нар. „Хиподамова система“, което означава, че той

има две главни улици, които се пресичат под прав ъгъл и образуват централен градски площад – агора. Въпреки сходствата си с античните градове, Севтополис има някои съществени разлики, характерни за тракийското градоустройство. Важна зона в Севтополис играела агората, разположена в центъра на града. В дъното на цитаделата се е разпростирила огромна сграда с интересен и своеобразен план. Едната половина на сградата е заета от обширна зала, а останалата част от 3 двойни помещения. Култът към Великите самотракийски богове добива популярност през елинистическия период, в Севтополис култът към тях, както и култът към Дионис, са имали роля на общоградски култ. Севтополис не е бил само политически, но и религиозен център на севтовата държава. Освен това той се очертава и като град с голямо икономическо значение, за което се съди по широкия размах на строителството. Севт III е бил първият владетел, който по примера на елините е слагал собствения си лик върху монетите, което ги дарява с изключително висока нумизматична стойност. Севтополис е важен за науката и по още една причина. В него е открита мраморна плоча, от която научаваме много ценна информация и за друг тракийски град във вътрешността на Тракия, Кабиле. Анализът на археологическия и нумизматичен материал показва един много добре развит икономически и политически античен градски център.

В парк „Тюлбето“ в Казанлък се намира оригиналът на тракийската гробница от IV–III в. пр.Хр., известна като Казанлъшката гробница. Тя има специален режим на съхранение. До нея е направено копие в мащаб 1:1, което показва архитектурата, археологическите материали и стенописите на Казанлъшката гробница, която е един от най-значителните паметници на тракийската култура в българските земи, включен в листата на световното културно наследство на ЮНЕСКО през 1979 г. Гробницата е открита случайно през 1944 г. в североизточния край на Казанлък и е забележителен паметник на тракийското изкуство от ранноелинистичната епоха. По своя архитектурен план тя принадлежи към куполните гробници, характерни за гробната архитектура на Тракия от края на V до началото на III в. пр.н.е. Гробницата е била ограбена още в древността, но въпреки това са открити достатъчно предмети, доказващи наличието на две погребения – на мъж и на жена, чрез трупополагане, което личи от запазените кости. Световната си известност паметникът дължи на забележителните стенописи в коридора и куполното помещение, едни от най-добре запазените произведения на античната живопис от ранноелинистическата епоха. Наличието на подобен паметник в района още веднъж показва неговата значимост и утвърждава мястото му сред тракийските културни центрове.

На 13 април 1993 г. е открит друг тракийски паметник на културата. Това е гробно-култовият комплекс „Оструша“. Могилата, а и комплексът под земната ѝ маса, са изградени през средата на IV в. пр.Хр. Комплексът е изпълнявал функциите си чак до средата на първото столетие сл. Хр. В момента на откриването си Оструша е най-голямото, най-сложното и най-просторното

култово-гробно съоръжение. В могилата е открит конски скелет, оръжия, сребърна кана, сребърни украси за конска амуниция, фиала, монети на Филип Македонски, керамични съдове и други предмети с висока художествена стойност. Според Георги Китов, комплексът е играл ролята на мавзолей-святилище в чест на погребания в него тракийски владетел. Комплексът е разположен на площ от 100 кв. м и се състои от 6 помещения – пет правоъгълни и едно кръгло. Постройката с височина 20 метра е функционирала като храм, а след смъртта на неизвестния тракийски владетел става негова гробница и е засипана. Саркофагът е от два монолитни каменни блока от по 40 и 20 тона. Един от портретите и някои от сцените са запазени сравнително добре. Те показват изключителното майсторство на художника. Системата на подреждане на изображенията не може да бъде възстановена напълно. Портретите са разположени във вътрешните малки касети, а във външните са изобразени сцени на хора и животни, една розета и композиция от растителни елементи. Грабителите са изпуснали една изключително рядка и ценна персийска монета с образа на Константин Велики. Комплексът няма аналогия нито на територията на Тракия, нито в целия античен свят не само по общата си площ (почти 100 кв. м), но и по броя на помещенията си (шест), както и по цялото си архитектурно оформление.

Гробницата на Севт III в могилата Голяма Косматка е открита по време на експедиция ТЕМП (Траколожка експедиция за могилни проучвания) от археолога Георги Китов. Тя е важна за науката заради погребаната в нея глава от изключително детайлната статуя на Севт III, което свързва погребението с тракийския орфизъм. Освен това, гробницата е измежду най-големите гробници, откривани някога, и не е била ограбена в древността. Намира се на 12 км северно от гр. Казанлък. Гробницата е строена през втората половина на V в. пр. Хр. Предполага се, че повече от век е използвана като храм, в който са извършвани орфически практики. В нея са открити златният венец на владетеля, златен киликс (чаша за вино), наколенници и шлем, апликации за конска амуниция и др. Забележителна е ритуално погребаната пред фасадата бронзова глава от статуята на Севт III. Тя е важно свидетелство за тракийските орфически ритуали. Храмът-гробница се състои от коридор, предверие, кръгла камера с високо куполно покритие и правоъгълна камера, изградена като саркофаг от два монолитни каменни блока, единият от които тежи над 60 т. Трите помещения са изградени с правоъгълни каменни блокове и са покрити с плочи. Двукрила мраморна врата затваря входа на кръглата камера. Горните полета на крилата са украсени с изображения на бог Дионис, като в източното той е олицетворение на слънцето, а в западното – на земята и нощта. На около 7 метра от външната фасада, на дълбочина 4 м е била заровена бронзова глава, вероятно на мъртвия владетел, ако се съди по приликите с образа върху монетните емисии на Севт. Произведението е шедьовър на античната скулптура и е дело на гръцки майстор.

При разкопките на могила Светица археолозите, участващи в експедиция ТЕМП, откриват поредния паметник на тракийската култура, оценяван на

няколко милиона долара. Това е златната маска. Маската е открита на 19 август 2004 г. Гробът на тракийския владетел е от втората половина на V в. пр. Хр. В гроба е направено погребение на тракийски аристократ или дори цар, в духа на орфическите практики. Открити са само част от отсечените крака и долната челюст. Златната релефна маска, с която е погребан древният владетел, е открита от съпругата на д-р Китов, Диана Димитрова. Веднага след уникалната за Балканския полуостров находка е изровен златен пръстен с издълбан олимпийски гребец. Маската е с индивидуални черти, от масивно 23-каратово злато и тежи около 670 гр. Маската е използвана като ритуален съд за вино от владетеля. Интересен е фактът, че е била съзнателно покрита с тежка каменна плоча, която я е деформирала. Находката е истинско богатство и то няма аналог, в света са познати само още няколко подобни златни маски от Микена, Требенище (до Охридското езеро) и Синдос (до Солун). Намереният пръстен също е много интересен. Той тежи 15 грама и е един от най-големите, намирани някога. Обработката му е изключително фина според Георги Китов. Откритото има огромна историческа и художествена стойност. В могила Светица археолозите разкриват гробница, изградена от безупречно издялани гранитни блокове. Гробницата прилича на умален модел на храм. В камерата са открити кости от човешки крайници и долна челюст, а някой от положените дарове са положени не цели, а на части. Това дава основание да се смята, че погребеният е бил последовател на орфизма. Също така е била извадена първата досега в България броня, изваждана при разкопки. Тя е изключително добре запазена, очертава човешкото тяло и е от бронз.

Разкрита през 1965 г., Мъглижката гробница е разположена в източния район на Долината на тракийските владетели. Общата дължина на гробницата е 21,79 м. Гробницата е била ограбена още в древността. Мъглижката гробница, както Казанлъшката и гробно-култовият комплекс Оструша, е изписана с уникални стенописи, които я правят известна. Коридорът и отделение I са били украсени в помпеанско червено, черно, жълто и бяло. Отделение II е оцветено изцяло в бяло с изключение на пода, който е розов. В средното поле е изобразена колесница с два коня, препускащи наляво. Върху долното поле са се запазили два хералдически разположени грифона, вдигнали високо единия си преден крак. Гробницата от Мъглиж е изградена в края на IV – средата на III в. пр.Хр. Тук освен одриската столица Севтополис през V в. пр.Хр. траките основават и друго селище, Берое.

По-късно, в началото на II век, когато Тракия вече е провинция на Римската империя, император Траян основава Августа Траяна. Античният град е разположен в централната част на град Стара Загора. При император Марк Аврелий градът е опасан с каменна стена, в която има и тухлени пояси. При император Комод (176–192 г.) е оформен градският площад. Уникален елемент на този комплекс е амфитеатрално изграденият театрон с лице към площадното пространство на комплекса. Площадът е застлан с каменни плочи, а в центъра

му е запазен постамент, върху който е била поставена императорска конна статуя. Сградата е разполагала с повече от 10 просторни зали. Там се е намирало и най-ранното учебно заведение в града (началото на III в.) – Севериановият (Северски) гимназион. Комплексът е разрушен около средата на V в. при опустошителните набези на хуните, предвождани от Атила. Още в първите десетилетия от съществуването си Август Траяна се обособява като важен икономически, политически, административен и духовен център в римската провинция Тракия.

Откритата през 1967 г. музейна експозиция прераства в единствен по рода си Музей на розата през 1969 г. С богат снимков, документален и веществен материал се проследява 330-годишната история на българското розопроизводство и традиционна култура. Огромна заслуга за неговото богатство имат основателят на музей „Искра“ Петър Топузов, Димитър Чорбаджийски-Чудомир и Стефка Дончева-Крачанова. Експозицията на музея е разположена в три основни зали, където са показани: оригинални снимки и документи за развитието на розопроизводството през Възраждането и в началото на XX век; инструменти за обработка на розовите градини, съдове за съхранение и износ на розово масло и розова вода; историята на българските розотърговски къщи; материали, свързани с историята на Института по розата и съвременното розопроизводство.

Литературно-художествен музей „Чудомир“. Къщата на изтъкнатия български писател, художник и обществен деец Димитър Чорбаджийски-Чудомир в Казанлък е обявена за музей още на следващата година след смъртта му (1968 г.). Тя е архитектурен паметник на културата със статут от национално значение. В сегашния си вид музейният комплекс е открит през 1979 г. и включва дома на Чудомир, художествено-документална експозиция, разположена в три зали с обща площ 300 кв. м.; модерно фондохранилище и уютна конферентна зала с мултимедийно оборудване. В него се съхраняват повече от 15 000 оригинални ръкописи, рисунки, скици, писма, книги и лични вещи на Чудомир и неговата съпруга – художничката Мара Чорбаджийска. Това е единственият литературно-художествен музей в България. Включен е в движението „Сто национални туристически обекти“. Седалище е на престижната културна фондация „Чудомир“.

В централната част на Чирпан се намира къща-музей „Пейо Крачолов Яворов“. Къщата е открита за посещения на 31 октомври 1954 г. по повод 40-та годишнина от смъртта му. Музеят съхранява оригинални документи, фотоси и предмети, свързани с дейността на Пейо Яворов. В гостната може да бъде видян портретът на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, свидетелстващ за отношението на семейството към борбата за освобождение. През 1973 г. до къщата е изградена експозиционна зала, където посетителите могат да проследят основни моменти от живота на бележития български автор. Ценна придобивка от 2001 г. е дарената на музея скулптура „Майка Македония“. Експозицията на музея представя оригиналната битова подредба на кухнята,

гостната и т. нар. Пейова стая. Музеят е център на ежегодните традиционни културни празници на Чирпан. Всяка година Чирпан се прекланя пред таланта на поета и празнува Яворовите януарски дни, фестивал на литературата и изкуството в чест на великия български поет. На 13 юли 2006 г. къщата музей „Пейо Яворов“ е включена в списъка на Стоте национални туристически обекта.

Първият най-забележителен, красив и впечатляващ паметник на българоруската дружба в България е Храм паметник „Рождество Христово“. Той е създаден в знак на възпоменание и възхвала на православните руски воители и български опълченци, отдали живота си за свободата на България през Освободителната война. Построен е в периода 1885 – 1902 г. по инициатива на Граждански комитет начело с граф Игнатиев и Олга Скобелевна (майка на ген. Скобелев). Инициаторите отправят апел към руския народ за дарения и само за една година са събрани 700 000 златни рубли, като в кампанията се включват и много българи. Жителите на с. Шипка подаряват мястото, където ще се изгражда манастирът, подготовката е завършена и строителството започва през 1885 г. по проекта на арх. А.О. Томишко Възпоменателната църква на манастира е построена в стила на Ярославълската църковна архитектура от XVIII в., наричан „руската древност“ и много популярен през 80-те години на XIX в. в Русия. Той е известен с характерните арки, фризове, фронтони, многоцветни и позлатени детайли, както и розети и стенописи на външните стени. Манастирът открива официално с прочувствена реч на 27 септември 1902 г. граф Николай Павлович Игнатиев, в чест на 25-та годишнина на Шипченската епопея, като за тази цел пристига и специална имперска делегация от Русия. Главният вход е оформен с три арки, намира се на западната фасада, до която е долепена внушителна кула-камбанария, висока 53,35 м, със 17 камбани, като най-голямата тежи 11 643 кг и е личен подарък от руския император Николай II. Седемнадесетте камбани са отлети от около 30-те тона отстреляни оръдейни гилзи, събрани в района на битките. Криптата-гробница е декорирана със скулптурната фигура „Пиета“, в 17 каменни саркофага в нея са положени тленните останки на загиналите. До 1934 г. Шипченският манастир „Рождество Христово“ е извънтериториална собственост на Русия заедно с принадлежащата земя и постройки. През 1935 г. Българското Министерство на външните работи превежда храма във „ведомството и управлението“ на Св. Синод на Българската църква.

Националният парк-музей „Шипка – Бузлуджа“ е уникален историко-архитектурен резерват, който по неповторим начин съчетава красивата старопланинска природа и историческите паметници, свързани с важни събития от българската история. Също така паметникът е включен в 100-те национални туристически обекта. Паркът обхваща 26 паметника, възстановените позиции, батареи и землянки на бранителите на прохода Шипка по време на Руско-турската война от 1877–78 г. Построен е с доброволните дарения на целия български народ и е открит на 26 август 1934 г. Висок е 31,5 м, а до него водят

890 стъпала. Голям бронзов лъв – символ на българската държава – пази входа на паметника. На останалите три страни на сградата са изписани имената на Шипка, Шейново и Стара Загора – бойните полета при защитата на прохода. На приземния етаж под мраморен саркофаг лежат костите на бранители на Шипка. Саркофагът е положен върху четири лежащи каменни лъва, а пред него като на пост са поставени статуите на един български опълченец и един руски войник. На останалите седем етажа от музея са изложени лични вещи на войниците и опълченците, медали, снимки, оръжие и документи, свързани с боевете при Шипка. Тук се пази и копие на Самарското знаме – първото бойно знаме на Българското опълчение.

На 14 км. от гр. Чирпан, до с. Златна ливада се намира един от най-старите действащи манастири в Европа, „Свети Атанасий“. Има теория, според която манастирът е основан от самия Александрийски патриарх Атанасий през 344 г. В своята 1700-годишна история Чирпанската обител е била многократно разрушавана и съградана наново. Има безспорни археологически доказателства за съществуването на манастира през Късната античност и Средновековието, а според преданието Васил Левски и други революционери са се крили в него по време на освободителните борби. През 2003 г. манастирът получава като подарък от Александрийския патриарх Петрос VII египетска икона на Св. Атанасий.

Върху площта на област Стара Загора са разположени част от най-значимите културно-туристически обекти за страната. Туристите могат да се запознаят с изключителни шедьоври на тракийската култура, част от които са под егидата на ЮНЕСКО. Немалко са обектите включени в движението „Стоте национални туристически обекти“. Област Стара Загора разполага с огромен туристически ресурс от нови и интересни културни обекти, радващи се на висока посещаемост, който удовлетворява потребностите на българските и международни туристи.

Потенциали на развитие

– Ключово географско положение, обозначено от събиращите се в границите на общината два трансевропейски транспортни коридора, заедно с множество автомобилни и железопътни оси с национално или регионално значение. Подобна локация неминуемо предоставя предпоставки за динамично развитие на транспортни и логистични дейности;

– Богатството на топлите минерални извори при село Старозагорски бани. Банският комплекс е с хилядолетна традиция и следва да се развие и популяризира като балнеоложки център за рекреация;

– В рамките на община Стара Загора се наблюдава впечатляващо преплитане на различни исторически епохи и тяхното наследство. Съхранено е наследство от следващите съзидателни десетилетия от края на XIX и началото

на XX век, преди да се премине към строителството на социалистическия период след 1945 г. Съчетанието на следи от различните епохи изразява древността и трайността във времето на общината. По подобен начин се формира значимостта на община Стара Загора – нейната разграничимост сред останалите български общини;

– Проследяването на историческото развитие позволява да се посочат традиционните, утвърдените и подходящи за развитие дейности в общината, включително ролята на исторически транспортен и производствен център, място за рекреация и особено балнеология, крайградско обитаване и обработвани плодородни земи от древността – източник на идеи за съвременното развитие;

– Общината притежава уникално наследство от праисторическата епоха, чийто акцент са неолитните жилища;

– Безспорното разнообразие на културните ценности и исторически теми на общината, концентрирани в град Стара Загора, но и допълнени от селата в Средна гора, са потенциал за развитие на туристически дейности;

– Обновен регионален исторически музей, притежаващ богати експозиции, посветени на различни епохи и теми, и възможност за ръководене на различни инициативи в сферата.

Проблеми на развитието

– Недостиг на финансови ресурси за проучване на културното наследство, открояването на нови исторически обекти и поставянето им под юридическа защита. Недостатъчно инициативи за физическото съхраняване на обекти, провеждането на консервационни и реставрационни мероприятия. Липсва и разнообразие на проектите за социализация и съвременна изява на културните ценности, включително чрез обвързването им с изкуството;

– Характерни са загубите на архитектурното наследство от края на XIX век и началото на XX век, заменено от социалистическата епоха;

– Актуален е проблемът за информационното представяне и популяризиране на културното наследство на областта, включително и чрез приложението на съвременните технологии;

– Липсват инициативи за единното представяне на различните културни ценности от град Стара Загора и обвързването им в цялостна система с обекти от съседните села;

– Недостатъчно идеи и инициативи за съчетаване на историята и културата на общината, при които историята се използва като провокатор за творческите процеси, а културните дейности предоставят нови интерпретации на историческите обекти;

– Липсват достатъчно интегрирани подходи за съвместно действие и споделени резултати от страна на общинските читалища;

– Неразработени културни пътища за единно представяне на църквите в общинските селища. Неизползвани възможности за създаването на общ културен продукт, основаващ се на темите изкуство, религия, читалищна дейност, културно многообразие и селски бит и начин на живот;

– Пренебрегнат потенциал на откритите публични пространства в гр. Стара Загора като арена на културни дейности;

– Влошено състояние и нужда от реновиране на сградния фонд на множество читалища и храмове;

– Необходимост от обогатяване на читалищните сгради с нови съдържания и функции, съответстващи на съвременните и алтернативни форми на изкуство.

Изводи за развитието на културния туризъм

– Разнообразна културна инфраструктура с доказани и регионално значими културни институции, включително Регионалния исторически музей, Драматичния театър и старозагорските опера и библиотеки;

– Регионалният исторически музей като единство на археологически обекти и ценни експозиции в основната сграда на музея. Музеят притежава потенциала да изпълнява ролята на посредник между старозагорските история и култура;

– Пространствена близост между основните културни институции в общинския център и основните археологически ценности на Августа Траяна – разположени непосредствено около градската градина;

– Съществуващата практика за обвързване на културните ценности и институции, изразена от представяните оперни представления в античния форум;

– Впечатляващ брой читалища и религиозни храмове, изградени през последните два века и съхраняващи българския дух. Според данни на национални регистри в общината могат да бъдат открити 51 читалищни институции и 42 религиозни храма;

– Големият брой читалища и храмове позволява организирането на единна система от културни обекти и тяхното съвместно представяне – възможност за обособяването на общ културно-туристически продукт между отделните села при обвързването им с общинския център;

– Община Стара Загора се отличава с характерно културно многообразие, следствие на съвместното съжителство на различни етноси. Уникален за България е Музеят на религиите, помещаващ се в сградата на Ески Джамия;

– Селата от общината са запазили своите традиции и селски бит, като в Оряховица, Дълбоки, Кирилово и Лозен са подредени етнографски сбирки;

– Богат и наситен с множество събития и инициативи културен календар.

ЛИТЕРАТУРА / BIBLIOGRAPHY

Дончева 2012: Дончева, И. *Тракийската култура в българските земи*. Велико Търново. [Doncheva 2012: Doncheva, I. *Trakiyskata kultura v balgarskite zemi*. Veliko Tarnovo].

Областна стратегия за развитие на Област Стара Загора 2014 – 2020. [Областна стратегия за развитие на Област Стара Загора 2014 – 2020. 12.02.2014, <www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=6963>].

<<http://www.bg-archology.blogspot.com>> (04.02.2015)

<<http://www.bg.guide-bulgaria.com>> (14.11.2014)

<<http://www.bulgariatravel.org>> (23.02.2015)

<<http://www.chambersz.com>> (15.01.2015)

<<http://www.bulgariamonasteries.com>> (03.03.2015)

<<http://www.kazanlak.bg>> (25.11.2014)

<<http://www.sz.government.bg>> (09.12.2014)

<<http://www.traciantombs.blogspot.com>> (24.01.2015)